

Ö l a n d .

Anteckningar av Lage Nilsson
Ålebäck, Gårdby.

Mars 1931

På lördagen den sista februari gav jag mig iväg hemifrån, söderut³¹²⁰ på folkminnesforskning. Jag hade packat vad jag tror att jag behöver med mig för en tid på cyckeln. Dagen var rätt så bra, men blåsig. Hård storm låg på ifrån sydöst. Jag cyklade och gick bitvis fram till Stenåsa. Där gick jag in till Gustav Fredrikssons, som jag är släkt med för att hälsa på. Jag hade det mycke trevligt där och stannade i ett par timmar tills att bussen som kommer ifrån Gårdby station och går söderut till Skärlöv, kom förbi. Vinden hade gått på ostlig. Sjön låg full av breda vita ränder, som bar för full fart emot land. Jag åkte med bussen till Skärlöv. När vi kommo fram dit hade snön börjat falla. I Skärlöv tog jag in hos syskonen John, Artur och Signe Nilsson, som jag känner sen vintern 1930, då jag låg där över en natt. Vi pratade mycke på kvällen och gick och lade oss.

På söndagen, det var den 1 mars, var det full fåk. Snön yrde in över byn för en rykande östa. Denna dag är den värsta ovädersdag, som jag har varit med om. Det var inte mer än nått och jämt att man kunde vara utomhus. Jenom vart hål, om än det var aldrig så litet, rök det in snödrivor i ladhus och byggningar. John och Artur var ute i lagården ibland, och kom in jenomvåta var gång,

forts!

och bytte om byxor. Jag tog mig vid middagstiden över till Charles Larsson, som bor en gård norr om syskonen Nilsson. Med Charles Larssons är jag något bekant, sedan den sommaren jag tecknade opp 3120 ortnamn i Hulterstad. Jag satt där och pratade i ett par timmar. Blev bjudd på kaffe. Vinden fortsatte under söndagen mot nordost - det är vintervrån redigt - och gick sedan på nordlig. Ovådert höll på med samma styrka. Hos John Nilssons satt vi och pratade för dagen om bekanta och auktioner. Signe och jag turades om att läsa högt en romanlikt lång berättelse i en av pingstvännernas jultidningar. På kvällen spelade vi en kasino och en tolva. Skolläraren, som köper mjölken hos John Nilssons, kom på kvällen. Han hade sin bror med sig. Han och hans familj hade kommit på lördagen och hälsat på. De var insnöade. På skalans uthus hade taket blåst av. I Skärlöv jorde jag inte några anteckningar.

När måndagen kom, så var det vackert väder. Skärlövarna gav sig ut för att skotta snö. Jag var en promenad till stationen. På förmiddagen gav jag mig iväg i det vackraste solsken söderut. En liten bit av landsvägen var skottad. Där gick det mycke bra. Sen släpade jag i drivorna på cykeln, tills att jag kom fram dit som mellbyborna hade hunnit att få uppskottat. Då var jag straxt framme vid Mellby. Det är den nordligaste byn i Segerstads socken. Dagen var mycke vacker och inte så vidare kall. Drivorna blänkte grannt i solskenet. Vinden nordväst. När jag kom fram till Mellby

forts.!

var vägen inte skottad längre. Segerstadborna, som hade sitt väg-
stycke där, hade än inte hunnit fram. Det var vid 1-tiden. Jag 3120
jick opp till lantbrukaren Robert Pettersson, som har en av de nord-
liga gårdarna i Mellby, för att få vila mig lite, och vänta på att
vägen skulle bli skottad. Robert Pettersson kände jag till på så
sätt att han har en son - Eror Pettersson - som går på Folkhög-
skolan i Skogsby och som jag träffade där vid Folkminneskursen i
höstas. Jag blev mycke järtligt mottagen och blev bjudd på kaffe
och kaffejök. Både herr och fru Pettersson härstammar norrifrån,
han ifrån Hulterstad och hon ifrån Stenåsa socknen och vi hade många
bekanta att tala om. När jag hade vilat mig och hörde att segerstadbor-
na började vara framme, tackade jag och fortsatte. Jag hade nu en
god bit att gå i jup snö till att jag kom till Segerstad. En bil,
som stannat i drivorna vid Mellby, körde förbi mig på vägen, och vid
Segerstad, där det var nya stora drivor jich jag fatt på bilen. Det
var Otto Johansson i Torngård. Han och hans sällskap hade varit på
ungdomsförening i Alby och varit insnöade där över söndagen. I Se-
gerstad beslöt jag att stanna över natten. Jag jick fördenskull in
till handlanden Ekström, där jag visste att folkminnesforskarskan
Maja Eriksson ifrån Värmland hade sitt logi i sommräs. Jag hälsade
så mycke ifrån henne - jag hade fått ett kort från henne, så jag ta-
lade om att hon var i Värmland nu och att de hade haft vinter där län-
ge. Sen sa jag att jag var också ute och skrev opp sånt där gammalt,

forts.!

och sen frågade jag om jag kunde få logi där. Men det kunde jag inte få, för de hade inte något eldningsrum, och det var tur det. Jag talade lite mer med herr Ekström, och han hade för sig att det var bäst för mig att fortsätta till Seby eller så, men då sa jag att jag tänkte ejäntligen att stanna i Segerstad över natten. Ifrån handelsboden gick jag så ner till Ytterby. Det är Nedra Segerstad, som kallas så. I den första gården som jag kom till gick jag upp. Jag talade om att jag kom norrifrån och skulle sörut. Jag hade syckel med mig och jag orkade inte gå längre den kvällen, och för den skull sökte jag nu husrum. Därinne tror jag visst att de kände mig. Jag hörde att de sa inne i rummet: "Va ska han ut om." Sen kom de ut och svarade att det bar sej inte för dem, och jag gick till nästa gård. Där fick jag inte heller logi. Jag minns att jag träffade mycke vänliga människor där, som sade att om jag gick förbi en gård och sedan gick upp i nästa, så trodde de nog att jag skulle ha bättre tur där. Jag jorde som de sa. Men när jag kom upp på det stället, så kunde de tyvärr inte ta emot någon för natten, för det var en begravning som de skulle ha eller hade haft tätt förut. Där hade jag fått stanna annars. Då gick jag upp på det stället som jag hade gått förbi. Där var det ingen hemma. På det stället som jag sen kom till, kom karlen och öppnade. Jag sade att jag sökte husrum. Han sade att det kunde väl knappt gå, men bjöd mej att stiga in. Han visade mej sen ett rum, där de kunde sätta in en fotogenkamin. Jag blev mycke glad, då jag förstod att jag fick stanna där, och från då var jag som barn i huset hos Olof Anderssons

forts.!

i Ytterby. Stina bjude på kaffe, och med herr Andersson fick jag sen tala om allt möjligt. Mot kvällen kom Bertil hem. Han hade varit mere vid sjön och sett om där var något som hade flutit iland. Vi hade både muntert och förträffligt. Jag fick veta mycket som var värdefullt och intressant för mig. På kvällen såg vi på fotografier. På natten frös jag hårt, för jag tordes inte låta fotogenkaminen brinna medan jag sov.

Tisdagen - det är den 3 mars - var inte någon vacker dag. På morgonen och förmiddagen var det måttligt oväder. Snön rök häftigt och det kom också lite ny snö ner. Men mot kvällen klarnade det förresten av. Aftonrodnaden var enastående vacker. Den hängde röd och bred över Alvarbyarna och den vita snön. Då åkte jag på tåget till Eketorp station. Cykeln lämnade jag hos Olof Anderssons, och där står den än. I Segerstad hälsade jag också på nämndemannen Olof Jönsson, som är en fint bildad och humanistiskt djupt lärd karl. Jag blev jätligt väl och generöst mottagen och jag är bjudd att komma tillbaka. Den inbjudan är jag mycke, mycke glad för. Hos Olof Jönsson träffade jag Johansson i Kvinsgröta. Vi hade sällskap på tåget. Herr Johansson är rätt hemma i folktraditioner. Jag hoppas att jag skall komma att gå upp till honom längre fram. När jag sen kom till Eketorp gick jag till Össby, där jag stannade för natten hos nämndemannen Herman Olssons. Jag stannade där också över nästa natt. Jag skall fortsätta dagboken nästa gång. Nu går jag och lägger mig i Näsby i Ås socken, måndagen den 9 mars 1931.

Två dagar i Turki't.

Ö s s b y ligger i Gräsgårds socken.

Det är en riktigt stor by. Den ligger helt nere vid Östersjön. Det är den byn, där de binder båtarna i ladstolparna, säger vi hemma i Ålebäck. Om söndagseftermiddagarna går de utom portarna och sitter i solskenet, oppom sjökanten. Så där dant talar de om den norrut. Den är rent en märkvärdighet, som har riktig sagoromantik över sig. Össby är för den delen också en by som det är mycke roligt att vara i. Hederligt och bra folk. Jag bodde i två dagar hos Herman Olssons. Sen hälsade jag också på Klas Anderssons. Vädert var mycke vackert. Solen sken varm och klar då om dagarna över drivorna. Nätterna var månjusa med stjärnor. Svanarna skrek ute på sjön. Söderut vid ud-den lyste fyren. - Några gamla sägner hörde jag både hos Hermans och Klases. Den andra dagen som jag var i Össby gick jag ner till Näsby och hörde mej för om logi. Och dit flyttade jag sedan.

Sen var jag i Näsby i sex dagar. Den 5te kom jag dit. Den 11:te for jag därifrån. Jag bodde hos Karl Olsas. Där trivdes jag dåligt. De lade ett papper på golvet, när jag kom in och var snöig om skorna. Sen skulle jag ha fötterna på det papperet, och så där vidare; så där hade jag det bra men rysligt ledsamt. Jag vet inte att jag kan skri-

forts!

3120

va mer om det stället. En dag tecknade jag opp en liten historia som Olssons talade om för mig om en som hittade en lysande trädgren i Ottenbyskogen. Han tog hem den, och han fick ont i ögat av en gnista, som flög ur grenen. Sen botade en klok käring honom. Nå, den biten hade jag skrivit opp på ett papper. Den låg nere i vardagsrummet. En morgon hade Olssons läst den. De sade sen till mig att det inte var så som de hade berättat det. De kunde inte minnas och de ville inte stå för det. Det var inte den gumman som de hade sagt, som botade Englund. Jag rev då sönder lappen. Det var nämligen så att jag kunde inte få höra något hos Olssons. Med Olsson kom jag inte någon gång i tillfälle att prata ordentligt, för han talade med en sådan enastående urskillning. Och sen klagade han på allting som finns också. Jag hade en bra meddelerska i Näsby och det var änkefru Tilda Olsson. Efter henne har jag jort en halvtjog uppteckningar. Jag fick järna komma dit och prata. Tilda Olsson är stationsinspektorens i Ottenby mor. Hon har också en son hemma som är styrman. En dag var jag åt Enetri och skrev av ur byhandlingarna. Dom har Fredrik Nilsson i år. Han är en riktigt trevlig och glad karl, som har varit i Amerika mycke länge. Han är löjtnant i United States marinreserv. - I Näsby var jag också på bönmöte ett par gånger. Pingstvännerna pre-

forts!

dikar där i ett kapell. Jag vill gärna gå på sådana tillställningar för att träffa ungdommen. När jag i ett litet sällskap gick ifrån mötet en kväll fick jag höra det bästa som jag hörde på hela vistelsen i Näsby. Ungdommen sade till mej att de tyckte att jag kunde stanna till sommaren, för då hade de mycke roligare. Det kände jag mig riktigt glad över för det är lika dant som vi sår åt nykommlingar i Ålebäck. Om vintrarna är här långsamt på Öland; men Herre Gud vad vi har livat sommartiden! Och Näsby är inte heller känd för att vara någon ledsam by. Jag minns när Gottfred Andersson i Ålebäck talar om när de köpte halm en vinter i Näsby. De blev bjudda på kaffejök. Så hällde jag opp lite som jag tyckte i koppen", säger han. "Nä, såna här kaffejökar brukar vi att ta här, sa näsbybonden, och så hällde han koppen full med brännvin åt honom. - "Slog de däjä inte full då?" frågade en pojk i Torsslunda mej häromdan, när jag hade talat om att jag nyligen hade varit i Näsby. Ja, det skall nog bli roligt att komma tillbaka dit nån gång till sommaren. Nu är jag i Degerham i Södra Möckleby och hur jag kommit dit skall jag berätta.

Det var sedan Karl Olsson hade sagt till mej: "Jag sa ju att han kunde va här i ett par dagar. Nu har han vatt här i fem." Då beslöt jag mej för att flytta. I Degerhamn vis-

te jag att jag kunde få bo så länge jag ville. Jag skulle annars ha velat vara på östra sidan, men när jag inte kunde få stanna någonstans där så ... Med middagståget for jag ifrån Ottenby station den 11 mars. Det var på en onsdag. Jag åkte tåget till Torngård. Sen går där en väg över Alvaret till Södra Möckleby. Där var mycke snö och yrde långs marken för sydväst. En kappsäck poleterade jag och lät den stå kvar på stationen i Torngård. Vägen gick rätt bra. Alvaret låg utomordentligt vackert och sken vitt av snö, så lång en såg. Jag gick förby några snöskottare vid Solberga, och när jag kom fram till Västra Landsvägen mötte jag ett nytt snöskottarlag. Sen var jag oppe på ett kafé i Möckleby och drack kaffe, och frågade efter fru Henrikssons pensionat. Om en stund var jag där och fick ta av mej skorna och vila mej. Här har jag sen bott. Jag har varit åt Skogsby ett slag, och är nu tillbaka i Degerhamn ijän. Slutar att skriva nu för den här gången.

Degerhamn, Södra Möckleby, söndagen den 22 mars 1931

L N S

Degerhamn den sista mars 1931.

Jag slutade dagboksanteckningarna med att jag kom till Degerhamn. Det var den 11 mars på eftermiddagen. Jag bodde sedan där torsdagen, fredagen, lördagen och söndagen. Det var ofta yrväder om dagarna. Snön låg djup. Vägarna var inte uppskottade. På torsdagen var jag hos lantbrukaren Nordborg i Södra Möckleby, samt hos f.d. lantbrukaren Samuel Olsson. På kvällen var jag hos nämndemannen Manne Johansson. Efter Johansson jorde jag några uppteckningar. - På fredagens eftermiddag jorde jag några rätt så skapliga uppteckningar efter f.d. lantbrukaren Alfred Olsson i Södra Gatan och hans hustru Olivia. Jag kom in till dem för att Samuel Olssons hade sagt att deras son - Han heter Arvid - honom skulle jag vända mig till. Han är en yngre karl. Han är mycke nervös. Efter honom kunde jag inte jöra några uppteckningar, men hans föräldrar, som jag när jag gick dit inte hade en aning om att de fanns engång, de visade sig vara förträffliga meddelare. Det är inte så sällan slumpen, som hjälper en en god del. På lördagen hade jag och en glasögonagent Johansson, som också bodde hos fru Henriksson, sällskap till Albrunna, en by som ligger lite söder om Södra Möckleby. Jag letade upp byordningsmannen i Albrunna, och jorde en del av-

forts!

3120

mars 31 LNS

3120

skrifter ur byskrinet. I Albrunna är det en annan typ på gårdsplanerna än den jag känner ifrån Mellersta Öland. Man har blott en gårdsplan på de flesta gårdarna, och inte så som vi har norrut oppgård och fägård. Samma gårdsplan- typ med blott en 'gård' har jag sedan sett i flera byar i Södra Möckleby socken. Lador och uthus i Albrunna är i stor utsträckning av sten. Hos byordningsmannen Albert Nilsson blev jag bjuden på kaffe. Nilssons far, Teodor Nilsson var inne och pratade. Hos honom kan jag nog ha en hel del att uppteckna, och jag skall väl träffa honom framdeles. När jag kom hem till Degerhamn ijän på lördagskvällen hade jag fått 100 kronor på posten i förskott ifrån Ortnamnsarkivet.

På söndagen den 15 mars tog jag mig helt och hållet ledigt, och tänkt på vad jag skulle jöra till veckan som kom.

Måndagen den 16 gick jag och glasögonförsäljaren Johansson till Torngård. Han skulle jöra affärer därkring och jag reste därifrån med tåget till Färjestaden. Denna dagen var mycke solig och varm.

Ifrån Färjestaden for jag till Kalmar, för jag hade en del saker som jag behövde att köpa. Onsdagen, torsdagen och fredagen (den 18 - 20 mars) var jag i Torslunda socken. Jag jorde en del uppteckningar där. Efter Tor Pet-

forts!

mars 31 LNS

3120

tersson i Arontorp, Erik Andersson i Torslunda bland andra, och så var jag oppe på Folkhögskolan och talade med skolungdommen där. Av fröken Nanny Carlsson ifrån Böda fick jag några uppteckningar som hon har skrivit opp, och av en del andra skall jag få uppteckningar senare.

Den 21, det var på en lördag, återvände jag med tåget o. bussen till Degerhamn. En stor kappsäck som jag hade fraktat med mig dittills lät jag vara kvar i Färjestaden, och nu har jag blott vad jag behöver i packningsväg med mig. De två sista veckorna har här varit i stort sett vackert väder. Snör tar solen allt vad den hinner. Nu har det bara börjat blåsa förfärligt kallt. Det var nordlig i går. Det är det i dag också. I dag stormar det hårt.

Veckan den 22 - 28 har jag varit i Degerhamn och jort uppteckningar från olika håll i Södra Möckleby socken. Jag har sysslat lite med att skriva av vad som finns i byskrinen. Och jag har haft det mycke trevligt hela tiden och bara gått ikring i gårdarna och druckit kaffejökar. Utförligare har jag redo jort för dessa dagar i meddelareupplysningar vid de särskilda uppteckningarna.

Mariebebådelsedag gick jag till Segerstad, där jag hade låtit min cykel stå vid ovädert. Sen cyklade jag hem på kvällen och var förfärligt trött när jag kom hem. Luf-

ten är så stark här på Öland om våarna. Viporna har nu

forts!

mars 31 LNS

3120

kommit på allvar, och kretsar ikring över gräsmarkerna och Alvaret. Stararna kvittrar i trädgårdarna. Kvällarna är långa och himmeln är för det mesta klar.

På Palmsöndag var jag åt kyrkan i Gräsgård. Fick på Östra Landsvägen sällskap med Axel Pettersson i Gammalsby. Vi kände inte varandra förut, men så talade han om att han hade en son som hette Stanley. Det är Stanley Axelsson, som i år går på Folkhögskolan i Skogsby. Honom känner jag, Jag blev bjuden att gå med in och ta en sup. Jag fick både brännvin och kaffe.

Måndagen den 30 jorde jag de uppteckningarna, som jag har efter Frans och Gustav Granberg och Axel Olsson i Albrunnarna.

Lördagen och tisdagen har jag använt på att renskriva och sortera i samlingen.

I dag är det tisdag.

Lage Nilsson,
Ålebäck, Gårdby.